

Zas Latweefchu draugs.

1842. 19 Bembr.

Sta Iappa.

J a u n a s s i n n a s.

Is Rihges. Zik dauds reises ne noteek, ka zilwekam, sehdoht, kaut ka kahja notirpj, bet woi ikweens arri labbi sijn, ka tad lohti waijaga sargatees ar scho kahju usmiht, jo ikfats tahds notirpums skaidra sime, ka dsihstehm masdauds dsihwa spehka peetruhst. Klaut, kas schè preeksch pahri deenahm notikke. Weena mahzitaja meita kahdà deenà ilgu laiku bija sehdejuse us weetas, kad waijadseja eet zittur. Kahja bija notirpuse, bet winna, zerredama, ka staigajohet dsihstes gan jau atspirgshotees, pazehlahs un drihkstejahs ar scho kahju usmiht, bet tuhliht weens no kahjas masakeem kaulineem woi saluhsdams puschu woi ischlukdams winnai tà sahze sahpeht, ka winna wehl taggad ne warr staigahet, un ir dokteri ne sijn, kas wehl us preekschu buhs.

Is Deffas=pilssehtas dsittà Kreemu semmè pee melnas juhkas. (31 Janwar.) Kersones aprinkti tanni Kreemu zeemà, kas Malaja=Alleksandrowka wahrda, ne fenn ta Kreemu semneeka Scherko seewa nahze neddelàs un dsemdeja tschet dsihwus behrus: weenu dehlinu un trihs meitinas. Puistihes gan nomire, pirms dabuja kristibu; bet meitinas wiffas trihs tikke kristitas. No ta laika gan arri weena meita irr aismigguse, bet abbas zittas wehl spirgtas.

Is Wahzsemmes. Pagahjuschà wassarà tur notikke Ulfkermarfa walsti pee ta zeema Zagow, ka ar stipru leetu is tumscheem pehrkona=padebbescheem seels pulks siwju nonahze semmè; zittas bija lihdeki, zittas offeri, zittas mailes, kahdas jau drihs wiffàs Wahzsemmes uppès un esaròs beeschi atrohdahs. Leeli barri putnu tuhlin atskrehje un apeshde siwis wiffas, ko ne jau zilweki bija fanehmuschi. — Warr gan buht, ka stiprs pehrkona padebbes ar weefuli kaut kur schahs siwis bija uswilzjis un pehz ar leetu atlaidis. — Suhtija no katras sortes arri daschas us Berlihni, lai tur tee angsti mahziti fungi gruntigi ismelle, woi ne schahm siwim tok laikam druszin zittada dabba effohet.

Is Sprantschu semmes. Ne taht no Lu=luhses pilssehtas irr muischa, ko nosauz Braks; tur ne fenn nabbaga atraitnei, kam wahrds bija Alzsimonte, gaddijahs, ka winnai par to, ka meschà schaggarus bija salassijuse woi zittu ko prett mescha likkumeem darrijuse, strahpes=nauda bija ja=maksa. Bet to winna ne spehje wis; tapehz teesa nospreede, winnu par to eelike zeetumà, un jau sub-

tija diwus polzeijes saldatus, winnu fanemt zeetu. Bet tif fo fchee bija eenah-
kufchi istabâ, tad atraitne lihds ar faweem behrneem tif gauſchi ſahze raudaht
un waimanaht, fa weenam no ſaldateem, ſas Marti=no wahrâ, firds eefchehlo-
jahs pahreem nabbadsineem un winsch ſawam beedram ſazzija, lai taggad tē
drufzin weens pats paleekoht un atraitni labbi apwaktejoht, famehr winsch
nahſſchoht atpakkat. Winsch gahje pee meſcha=lungu, un atraitnes weeta no-
makſaja no ſawas nabbadsibas pats to winnai noſpreestu ſtrahpes=naudu un tur-
klaht arri wiſſu, ſas winnai par to prozeſſi paſchu bija ja=maſa, lohpa ar 23
rubleem kappera. Skaidru kwitti dabbujis, ſteidſehs atpakkat pee atraitnes un
winnai ſluddinaja, fa nu eſſoht brihwa. — Kad karras=miniſters ſcho winna kri-
ſtigu un ſchehligu darbu dabbuja ſinnahht, tad tuhliht pawehleja, lai ſcho
wihru par to eezelt par wirſneeku, kad tif kahda wirſneeka weeta buhs brihwa;
un lai no paſcha kehniina puffes winnam arri tohs 23 rubtus dohd atpakkat, fo
winsch tif mihliga prahtâ tai nabbaga ſeewai par labbu bija tehrejis.

Zauns wihrs Sprantschu ſemmē, Moſel=uppes walſti, Brihjes=zeemâ, leels
jehgeris, ne fenn dabbuja ſinnahht, fa weens wilks tuwu pee zeema rahdotees.
Peelahdeja tuhliht biſſi un iſgahje wilku mekleht. Krehſiba jau bija mettufees,
kad wihrs eeraudſija kruhmu ſtarpâ fo dſihwojam, un dohmadams, fa tas tas
wilks eſſoht, iſſchahwe biſſi, bet par nelaimi winsch ſawu paſchu tehwu
noſchahwe, jo ſchis tanni apſehptâ weeta nu patt lapſahm ſagsda=ſelſes bija
ſalizzis.

Is Enlenderu ſemmes. Uwiſhes tur taggad ſahſ ſluddinahht, fâ labbi
nu eiſjoht ar kriſtigu mahziſchanu tannis tahtâs juhras=ſallâs, kur lihds ſchim tif
meſcha=zilweki ween dſihwoja. Sewiſchki uſteiz tohs Mei=ſelenderus, pahreem kur-
reem ſakka, fa tee preekſch=laikâ gluſchi fâ plehſſigi ſwehri eſſoht dſihwojuſchi,
bet nu jau par tihreem jehreem palikkufchi. Un kahds ſwehts preeks iffatram
zilwekam usnahkoht, redſoht, jif labpraht ſchee ſalleneeki, nu patt pee kri-
ſtigas tizzibas peegreesufchees, jau dohdahs no ſawas nabbadsibas pee-
palihd ſeht, kad kahda jauna baſniſa, woi ſkohla, woi ſpittale ja-
usbuhwe. Ne fenn tur atkal tahdi uppuzi tifle ſalaffiti, un luhk', no mallu
mallahm wianni ſanahze, un ar preeku ſawas dahwanas ſamette. Weens no
winnu wirſneekem, 90 gaddus wezzumâ, ſas zittſahrt breeſnigs affins=dſehrejs
tâ patt prett teem balteem zilwekem fâ arri prett zittu ſallu eedſihwotajeem bi-
jis, tas arri atnahze lehnâ un mihliga prahtâ, ſkaidri apleezinadams, fa winsch,
tâ ſakkoht pehz ſwehtu rakſtu wahrdeem, to wezzu zilweku ar winna darbeem
bija nowilzis, un uſmette labbi leelu dahwanu us tahm ſchahlehm. Zeefas-
preekſchneeks, ſas tur blakkam ſtahweja, winnam pateifdams mihligi paſneedſe
rohku, un abbeem wihreem firds auge un gribbeja pa azzim kahpt ahrâ. Arri
zits no ſalleneeku wirſneekem, wehl baggataks pahre ſcho buhdams, atnahze lihds
ar ſawu laulatu ſeewu, un dahwinaja tif dauds', fa to deen' par jaun' usbuh-
wejamu baſniſu pa wiſſam lihds 300 rubli ſudr. ſanahze.

Par muhsu semmes lohdes buhschanu.

Dauds dsikli ismahziti deewabihjigi wihri to leelu, jauku Deewa pasauli ar winnas swaigsnehm, kalneem, pufkehm un ar winnas dsihwotaju pulku gan riktigi nosaufufchi par leelu Deewa grahmatu zilwekem par pamahzifchanu, fur pascha Deewa leeli darbi irr tahs rakstu sikhmes. Katra lappina schinni leelâ pasauls-grahmatâ runna par to mihlestibu, ar fo Deews zilwekus mihle un wissu, fo ween winsch raddijis, ittin kâ arvi katra lappina swehtôs rakstôs pasuddina Deewa swehtu gudribu un augstibu.

Gan ifkatris wissu=masakais kustonitis ar sawu dsihwi, ifkatra wissu=masakaja sahliite ar sawu augumu irr tahds pats Deewa schehlastibas darbs, un winna spehka leezineeks, kâ wiss pasauls jaukais isplattijums un muhsu semmes leelais klaijums, bet zilwekam tas jo wairak par brihnumu, kas winna azzim rahdahs bes galla un bes mehra leels; un pehzak ween zilweks samanna, ka tahs paschas brihnuma sikhmes redsamas pee teem maseem Deewa darbeem, kas preeksch winna azzim isliktas. Sahksim tadeht arridsan ar jo leelu, leelu Deewa rohkas darbu, kas azzim rahdahs tahds warrens; sahksim ar to zeetu semmes klaijumu, kas zilwekam un wisseem raddijumeem ap winnu par mittekli irr sa-taifihets.

Zilweks ne zif dsikli gan wehl naw rakdams tizzis scha sawa mittekta dibbinâ, jo lai gan warru=razzeji zittâs mallâs sawus zekâ-gangus israkufchi pufsohtru tuhksstoschas ohlektis dsikus, taf tas ne kohds dsikumums naw, kad sinna, ka no semmes wirsus lihds semmes-lohdes widdus weetas irr wairak, ne kâ desmits miklonu ohlekschu, jeb kâ tohrnis, kas us paschas semmes widdus weetas ustaisihets, ar sawu gallu sneegtu lihds semmes wirsu, kahdu fimts tuhksstoschu reis augstaks buhtu par Rihgas Pehtera basnizas tohrni.

Lai nu gan zilweks naw tizzis ne zif dsikli sawas mahtes, mihlas Deewa semmites, eekschâs, no winnas flehpja, no semmes wirsus winsch deewsgan augsti kahpelejis us augfchu, us kalneem, no kurreem Wahzsemme jau atrohдахs tahdi, kas wairak, ne kâ pee-desmits reis augstaki par Pehtera basnizas tohrni, un Alsiâ weens — fo sauz Dawalagiri kalnu — fur lihds augfcheju gallu wairak, ne kâ juhds semmes ja-kahpj.

Zif dsikli nu rohkoht, un tif augsti kahpjohht, taf zilweki to ween warr noprast, ka semmes dsikumonds laikam leeli, leeli dohhjumi woi allas, kas gan pilni buhs ar uhdeni. Jo kad zeeta un zeeta semme ween buhtu, tad tas ne warretu notikt, ka semmes trihzešana (fo pee mums aplam ne manna wiss, bet fiktâs semmes deewsgan), tai paschâ azzumirkli irr mannita pa kahdu pahri tuhksstoschu juhds semmes strehki. Bet kad semmes eekschâ irr tahdas allas, kas pilnas ar uhdeni, un zitta ar zittu faeet kohpâ, tad naw brihnums, ka trihzeens pa tahm eet deewsgan tahtu. Zittas allas irr tufschas no uhdens un ne zif dsiklas appaksch semmes, tâ, ka tur warr nokahpt un tahs apraudsht. Pee mums tahdas allas ne-useet wiss, bet Wahzsemme jau tahdas atrohдахs, pa kurreahm

kahdu pahri juhdses warr staigah; un Seemet=Amerikâ tahdas, fur eef, fâ pa leelas, leelas pilsfehntas eelahm, un gallu ne=aisfneeds, woi tu arri zauru deenu buhtu gahjis weenâ eefchanâ.

Bet dsikkâ semmes dibbinâ laikam arri zittâs weetâs ugguns begdams degg, kas isdohd siltumu, jo kad nokahpj par teem warra=razzeju zella=gangeem, tad jo dsikkaki, jo siltaki. Bes faules siltuma gan arri paschai semmei faws siltums, kas no eefschenes nahk, tapeh; Pinnu=semme sâhle paleef salka un augdama aug sem pascha dsikka sneega.

No teem besdibbena dsikkumeem, fur semmei nahk faws siltums, laikam arri nahk tas deggots iswirrums, fo tee ugguns sptahweji kalni ismett ahra. Kad us tahdu kalnu stahw pee tahs bedres, pa fo ugguns ischaujahs ahra, fâ pa skursteni, tad dsikkâ, dsikkâ semme eerauga ugguni un duhmus, bet tas ihstais ugguns kurs dauds dauds dsikkaki wehl, laikam kahdu pahri juhdsu dsikkaki; jo pirms tee diwi ugguns sptahweji kalni (weens, Etna faukes, Sihzilijas fallâ, ohers, Wesuws, Ihtalijas semme) fahk sptaudiht, juhreas uhdens us kahdu pahri juhdsu paschâ dsikkumâ paleef werdohts un kuggu dselles enkuri karsti, un siwis no dsikkuma nahk mallâ, fur daschu reis leelu pulku tad fasweijo.

Ka ugguns sptahwejeem kalneem faws ugguns kurs pasaul' dsikki un tahku, to warr nofkahrst pee ta, ka semme us kahdu trihsdefnits juhdsu trih; kad tee sptanda ugguni. Bet pee winnu sptaudischanas dauds brihnischligas leetas redsamas. Kad tee kalni Islandes fallâ fahk sptaudiht, tad us kahdu trihsdefnits juhdsu wiss=apfahrt paleef tik tumfch, ka paschâ deenas widdâ ugguns ja=uspuhsch, semmes eefschâ ruh; fâ pehrkons, semmes wirfus trih; un ugguns un duhmju stabs pasaul' leels, no kalneem ischaujahs gaisâ. Patti debbes arri tihri balts ugguns ween, sibbini sperr no padebbescheem kalnu duhmekli eefschâ, un no duhmekta sibbini ischaujahs ahra tik breefmigi, ka zaur flinteem eet zauri, fâ addata zaur drehbi, un us pahri juhdsu starpu jau nospehruschsi sirgus. Leetus, fâ ar spanneem gahschahs semme, un tohs isspantus pelnus pataifa par beeseem dubteem, kas septindefnits gaddus peh; Kristus peedsimschanas diwi pilsfehntas, kas Etna kalnam bij tuwumâ, tâ nosihzinaja, ka preeksch kahdeem fimts gaddeem ween rohfoht tohs wehl usgahje.

So kaufetu wirrumu, kas no tahda kalna istekf no augscheja galla, to no=fauj: lahwa. Schi daschuireis tik beeschi nahk, ka no tahs, kad ween to warretu sakraht, leelus kalnus warretu uskraut, un zits ugguns sptahwejis kalns, kam duhmekta gals no pirma galla bij gan drihs lihds ar semmi, tas ar faweem kaufeteem un nekaueteem sptaudekteem, fo isspaudiis, ar laiku few uskrahwis augstu, augstu kalnu. — Daschu reis schee kalni isspanda karstus dubtus, kas ar laiku ween paleef zeetas.

(Us preekschu wehl.)

(J. H. Schubert.)

Drihw drikkht. No Widssemes General=gubbernementes puffes: Dr. E. E. Napierky.